

МЛАДАТА ПОЕЗИЯ НА 80-ТЕ МЕЖДУ ЗАПАДА И ИЗТОКА

Пламен Антоф

THE YOUNG/NEW POETRY OF THE 1980s BETWEEN THE WEST AND THE EAST

Plamen Antov

The paper considers a specific aspect of young/new poetry of 1980s, especially typical of its collective language – its situated between and in both disparate poetical-philosophical Weltanschauungs – in course of western Anglo-Saxon “high” Modernism and the eastern zen sensitiveness. Despite of its opposite, both enters into the Bulgarian poetry simultaneously just during the 1980s... But all this is only the big subject matter. The situation in its details is more dynamical and relative. And just this dynamic is object of research study. The problem is examined both in diachronous literary-historical and synchronous poetical aspects. From the other hand – both in universal socio-cultural, philosophical, and cultural historical context and in the context of the Bulgarian poetic tradition.

Key words: young/new poetry of 1980s; late socialism; Anglo-Saxon Modernism; Zen; „deep figurativeness”; counterculture of the 1950-60s; the April Poetry and Quiet Lyric.

1. Статията разглежда в различни аспекти спецификата на младата поезия на 80-те, нейния *колективен език*.

Но ще започна с уточнение на основното понятие. Под „млада поезия на 80-те” разбирам преди всичко едно силно, ярко и яснообособено поколение на поети, родени през втората половина на 50-те. Водещи имена в него са Ани Илков, Златомир Златанов, Румен Леонидов, Миглена Николчина, Владимир Левчев, Едвин Сугарев, Кирил Мерджански, Добромир Тонев, Илко Димитров, Георги Борисов, малко по-младият Борис Роканов и др. Но флагманската фигура несъмнено е Георги Рупчев.

Всеки от тях е поет с ярко собствено лице. И в същото време всички те споделят общ, колективен поетически език, който в най-голяма степен ги идентифицира като поколенческа, а до голяма степен – поне що се отнася до ядрото на поколението – и като приятелска общност.

Всъщност това е поколението, което самата М. Николчина определи като „забутано в гънките на загниващия тоталитаризъм” на 80-те (Николчина 1994: 8). А по-късно, във връзка с една представителна антология (Левчев 2010), част от ядрото на поколението се самоопределиха като „последните поети на 80-те”. Но мисля, че по-коректният етикет би бил обратният – тъкмо поетите от това поколение са *първите*, които заговарят на един нов поетически език. Колкото и да са относителни резките граници в такъв кумулативно-развоен процес като литературата, това е поколението,

което сменя езика на българската поезия – неговата важна литературноисторическа роля в цялостния развой на българската модерна поезия от втората половина на XX век. Тази роля е ключова тъкмо през отношението Запад–Изток – на първо място в синхронен, геополитически и идеологически план, но още повече в една дълбинна, културноисторическа, а оттам и поетологична перспектива.

Именно това поколение реално и в най-голяма степен осъществява радикалния поврат на българската поезия непосредствено преди и непосредствено след 1989 година. Поврат от професионален тип лиризм, традиционен за българската поезия, към интелектуализма на „високия“ англосаксонски модернизъм (традицията на Уитман, Йейтс, Джойс, Паунд, но преди всичко Елиът – не само като поет, но и като теоретик).

Тази промяна на тренда е свързана с цялостното усложняване на езика на българската поезия вследствие на опита, натрупан през предходните десетилетия (т.нар. Априлска поезия и тиха лирика). Но в хоризонта на политическата актуалност през 80-те – времето на късния, разпадащ се тоталитаризъм и симулирано/отложено „преустройство“ – тя има и своите *политически* значения. (Това е поколението, което тръгва на пряка конфронтация със Системата, създавайки – под влияние на съветската перестройка – самиздатския печат в България: списанията „Глас“, „Мост“, „Време“.)

2. Тук ще спестя по-подробно разискване на спецификата на колективния език на поколението, ще припомня само най-главното. А именно: в общите си характеристики това е една радикално модерна, метафизична поезия, едновременно космополитна и солипсистично затворена в най-дълбоката същност на Аза, там, където пределно личното се слива с общочовешкото, между тях възниква особено тъждество. Поезия, интазно утаена във вътрешното битие на Аза, философски напрегната и реторично темперирана. Мащабна, вслушана в пулса на планетата и космоса, реторична и едновременно с това болезнено вгледана в „душата“, изследваща конвулсиите на съзнанието в неговата пределна нестабилност, слабост, уязвимост – качества, приети и постановени в ядро на една цялостна „обратна“ идеология... Една динамична, антидетично напрегната вътре в себе си поетика, структурирана чрез антитези като външно–вътрешно, силно–слабо, реалност–иреалност, ефимерност–вечност и т.н., всички те решени в двупосочно осцилираща диалектика: външното е скрито най-вътре; тъкмо слабото е най-силно, вечно е ефимерното; най-истинска, реална е вътрешната, фантазмено отместена и снета в противоположното си quasi-

реалност... Основните концепти в тази поетика са негативно поместени в метафизичното, като сънят/сънуването, халюцинацията; пребиваване в различни равнища и аспекти на инфантилното: детето като автобиографична метафора, но още повече инфантилното като цялостно светоусещане.

Езика на „младите“ от 80-те има преди всичко своите автохтонни корени в родната поетическа традиция и в непосредствения синхронен контекст на възникването си от края на 70-те и началото на 80-те години. Той по диалектически начин наследява-контаминира и двете актуални, „живи“ традиции в българската поезия по това време – Априлската поезия и тихата лирика: реторичния изказ, космополитизма, интелектуализма, политическата ангажираност и верлибризма на Априлската поезия, от една страна, и углъбения психологизъм, усета към баналната всекидневна реалност, сложната чувствителност, подчертаната привлеченост към малкото и крехкото, както и светоформиращия инфантилизъм на тихата лирика, от друга страна.

3. Абсорбирайки тези хетерогенни автохтонни наследства (а чрез тях – в скрит, силно асимилиран вид – и цялата разноезикова традиция на българската поезия назад до Далчев), младата поезия на 80-те изпитва и мощни синхронни влияния. Преди всичко на съвременния западен, и по-точно англосаксонски модернизъм, чиито философски корени сами по себе си са много дълбоки и амбивалентни – в дуализма на западната традиция: картезианството, разбира се, но не по-малко метафизичният опит на южноевропейския Барок и северноевропейската Реформация. (До този момент, като изключим силните влияния на руската поезия, модерната българска поезия е изпитвала влияния главно от различни европейски континентални традиции: немската, френската, отчасти италианска.)

Относително ясно повратът към англосаксонски модернизъм е формулиран, макар и през родното поетическо наследство, в манифестната, важна в ред отношения статия на Вл. Левчев „Поети без книги и книги без поети“ (сп. „Пламяк“, кн. 10 от 1987 г.), в която е постановена концепцията за „дълбоката образност“ на американския поет Робърт Блай – „една образност, която иска да стигне до дълбините на личното, където е ключът на общочовешкото“ (Левчев 1987: 133). Постулира се тъждество между „вътрешния“ свят на Аза и външния.

Но самата „дълбока образност“ (deep figurativeness) води назад към самото ядро на западната метафизика, постулираща тъждество между Аз и природа, между микро-

и макрокосмос. При по-дълбинно археологизиране на сюжета ще стигнем до философския опит на Реформацията и онзи контакт между човека и Бога, който чрез нея ще бележи западната протестантска цивилизация.

Наследник на тази традиция закономерно се оказва англосаксонският „висок” модернизъм във вида, наложен от Елиът – като поет, но още повече като теоретик.

Но тази идея/традиция е вътрешно антитетична, обединяваща права и обратна перспектива. Елиът, родоначалникът на западната идея за модернизъм (и в този смисъл за рационална поезия в чист вид, интелектуална и самореференциална), конструира много сложна, вътрешно хетерогенна генеалогия, вplitайки в нея цялото литературно наследство. Генеалогическият ретроразказ тече двупосочно, едновременно в pro- и contra-перспектива. И по този начин задава един комплексен, мета-характер на модернизма, асимилирал цялата литературна традиция в цялата ѝ динамика и вътрешна напрегнатост. Разказ, осцилиращ между рационалното и ирационалното. Максимален, концентриран израз на тази хетерогенност е Барокът, на който Елиът придава специално значение в генеалогията на модернизма такъв, какъвто той го разбира и в голяма степен постулира – в неговата англосаксонска версия.

Философските корени на тази диалектика се спускат надълбоко и назад в магистралната линия на западната култура, на западния логос.

Решителен пункт в тази традиция е Немският романтизъм, който отъждествява „външна” и „вътрешна” природа (макар самият Елиът да няма добро мнение за Романтизма и да не му отделя особена роля в модернизма си концепция, за сметка на Барока). Именно Романтизмът открива „вътрешната” територия на ониричното, на съня и халюцинацията като територия на неприкосновена автономност – идея, която езоповският език на младата българска поезия през 80-те ще актуализира в един остро политически контекст.

Немският романтизъм открива и инфантилното като способност за наивно, а-рационално и пред-рационално виждане на света, противопоставено на западния логос, на безкрилия позитивизъм и буржоазен прагматизъм, белязали дълбоко западния Weltanschauung. (Включително и в жанров аспект – чрез реабилитация на приказката и дори създаване на особен жанров хибрид като романа-приказка, например „Възгледите на котарака Мур” от Е. Т. А. Хофман.)

Така Немската романтика и в литературните си проявления, но още повече във философски план – в сферите на метафизиката – осъществява едно диалектическо прещракване на модуса: логосът на западния рационализъм, постигайки своя абсолютен

във вътрешните, метафизични пространства на Аза, се трансформира в собственото си друго, в ирационалното.

Следвайки собствената си магистрална логика, западният рационализъм постига собственото си отрицание. В процеса на себепостигането си, модерната западна култура през цялото време е вървяла срещу себе си – неволно и несъзнавано (в пълния смисъл на понятието). Едва чрез Шопенхауер (чиято философска система е есенциален свод на Немския романтизъм) това насрещно, contra-движение ще бъде ясно осъзнато – от сферата на спонтанно-несъзнаваното ще се „изкачи” в тази на съзнаваното и ще бъде инкорпорирано в самата западна традиция едновременно като нейно друго, но именно в своята другост като същностна част от нея. Но заедно с това чрез Шопенхауер за пръв път в западната философска традиция се инкорпорират определящи елементи и на източната философия като носител на а- и contra-рационалното в един синхронен и абсолютен план, не като собствено диахронно/архаично наследство. Косвено и пряко, Немският романтизъм и Шопенхауер откриват перспектива за същински, активен обмен и постепенно взаимопроникване между западната модерна традиция и Изтока.

Но все пак Немският романтизъм и Шопенхауер са само късно преоткриване на нещо, което е с изначално присъствие в корените, а и в ядрото на самата западна традиция (доколкото произход и същност са категории, клонящи към тъждество: *descensus essential est*). Колкото слизаме по-назад към платоничните корени на западния логоцентризъм, колкото по-надълбоко и по-навътре в неговата същност навлизаме, толкова по-плътно се приближаваме до общия корен на антитезата Запад–Изток, която в късните си измерения изглежда фундаментална, непримирима, непреодолима. Сравнително отчетливата културно-географска антиномия би изгубила своята категоричност при една смела археологизация в дълбочина, в културноисторически план. Това би могло да стане в две направления. Първото е източният субстрат на християнството чрез митраизма. Второто – източната основа на самия платонизъм чрез питагорейството и орфизма. И двата корена на западната цивилизация в генеалогията си се сближават и сливат в общ корен, който, от своя страна, се слива с традиции като индуизма и будизма, а арена на смесването е връщането гърне на древния Близък и Среден изток, тази люлка на цивилизации и религии.

4. Но всичко това е едно скрито, потиснато, асимилирано знание в самото ядро на западния рационализъм, което чрез наследството на високия модернизъм от

Елиътот тип прониква в младата българска поезия на 80-те. В случая мен ме интересува не този вертикален сюжет, а неговите хоризонтални проекции около средата на ХХ век, чието въздействие е пряко. Става дума главно за поезията на бийт-поколението в американската литература на 50-те, за цялата американска литература на 50-те (след „Спасителят в ръжта”, 1951) и хипи-движението на 60–70-те, които са израз на радикална криза на западния логоцентризъм. При което отгласването от западните ценности, от консумативната аксиология на материализма и прагматизма резонно се осъществява чрез „преоткриване” на Изтока. Чрез приближаване към едно пред- и а-рационално, наивно, същностно инфантилно отношение към света, характерно за дзен.

Изличаване на антагонизма между материално и духовно, външно и вътрешно, реалност и сън, между малко и голямо, силно и крехко, между смисъл и безсмислие. Когато външното се оказва най-вътрешно за Аза, най-крехкото е най-силно, а лишеното от смисъл – носител на най-дълбокия, абсолютен смисъл. Това са качества, които се оказват определящи за колективния език на младата българска поезия през 80-те.

От друга страна – възникване на едно ново екологично съзнание, следствие тъкмо на дзен-идеята за пълна, всеобхватна свързаност на света в единна мрежа от отношения и зависимости. Обратно на западната културна парадигма, която е двоично-антитетична (добро–зло; материя–дух; земно–небесно; ангелическо-демонично и т.н.), в източната култура властва релативизмът: всичко таи в себе си зародиша на собственото си друго (ин–ян), всичко е всичко (тат твам ази). Един релативизъм, до който западната диалектика (Хегел) прави опит да се доближи, но – оставайки в сферите на рационално-метафизичното – без да успее да постигне спонтанната органика на Изтока.

Тази органика е максимално постигната от западната култура чрез новия дух на 50-те и 60-те чрез целенасочен, тенденциозен отказ от изконните западни ценности. Тъкмо тогава възниква и съвременното екосъзнание – чрез книгата на Рейчъл Карсън „Смълчана пролет” (*Silent Spring*, 1962), която фронтално атакува картезианското наследство. За пръв път е лансирана идеята, че човекът не е специален вид, стоящ извън и над природния свят (каквото е централният патос на модерния западен хуманизъм), а е само една частица от природата, наред с насекомото или лишея. Въпреки техническата си мощ, човекът е само брънка от цялостната екосистема на природата, в която всяко звено е свързано с всички останали в единна структура и

скъсването на което и да е, дори най-малкото звено в нея би довело до разпад на цялата система. – Тази идея за свързаност на всичко с всичко е основен източен принцип.

Но това е и идеята за постмодерната ризома (Делюз–Гатари), която възниква тъкмо по това време във философския базис на епохата като част от същия гигантски процес на изчерпване и криза на западната Модерност. – На всички равнища чрез неоавангарда и нововъзникналия постмодернизъм на 60-те Западът спонтанно, в процеса на цялостната криза на Модерността, преоткрива Изтока, включително и чрез реставриране на различните хетерогенни *contra*-тенденции в собствената си традиция: мистицизма, Немския романтизъм и неговата обсебесия от вътрешното онирично битие на Аза, американския трансцендентализъм и Торо... Разноредова тенденция, намерила върховата си философска артикулация в манифестното съчинение на Хоркхаймер и Адорно от средата на века, което е най-вдъхновеният изказ на фундаменталния ступор на западния просвещенски рационализъм и предусет за онова търсене на нови пътища, което западната култура ще предприеме през втората половина на века в опита си за обновление.

Този разноредов контекст на цялостно прещракване на модуса в западния свят между 50-те и 70-те години има разнообразни проявления: американската бийт-литература, контракултурата на хипи-движението, екосъзнанието, неоавангардисткият епатаж в изкуството, постмодернизъмът и философския постструктурализъм. Всички тези явления частично, в отделни свои аспекти, непълно и фрагментарно, по силно затормозен начин успяват да проникнат в българската литература след 60-те (включително и чрез автохтонни, самородни отражения на общия „дух на времето”, на един неуловимо просмукващ се *Stimmung*: гротесковият абсурдизъм в поезията на К. Павлов в началото на 60-те, инфантилизъмът и специфичният „екологизъм” на Ив. Цанев в края на 60-те и началото на 70-те, задълбочаването на тази линия у Ив. Методиев по начин, все по-осъзнавано приближаващ се към духа на Изтока).

Но в цялостен и концептуално осъзнат вид това явление – това придвижване на Изток, към едно качествено ново дзен съзнание – е инкорпорирано тъкмо от младата поезия на 80-те. В един по-широк смисъл тази чувствителност характеризира колективния език на цялото поколение, тя е основен компонент в езоповските стратегии на тази поезия: интазната поетика, състоянията на потъване и утаяване; пребиваване във вътрешните сфери на ониричното стаено битие, на съня и халюцинацията; особена самоидентификация на Аза с малкото, крехкото, слабото; инфантилизъм... Това са основополагащи черти, които бележат колективния език на

поколението, в една диалектическа осцилация между рационално-метафизичен изказ (от „западен” тип) и особена лирическа чувствителност и пластична конкерност (от „източен”). Ангажимент с политическата актуалност, законспириран в най-дълбоките пространства на „вътрешния” Аз, където външно и вътрешно, голямо и малко, силно и слабо не просто се сливат и интерферират помежду си, а всяко от тях се разкрива чрез и като собствената си противоположност.

Но в един най-пряк, тенденциозно постановен смисъл тази „източна” (дзен) чувствителност характеризира най-силно поезията на част от водещите фигури на поколението, преди всичко на Г. Рупчев, Вл. Левчев и Е. Сугарев. Поети от ядрото на поколението, в чиято поезия тази „източна” (и contra-западна, contra-модерна) чувствителност не е просто *Stimmung*, а ясно осъзната и философски аргументирана позиция. Тя работи на различни равнища и под различни форми: като цялостна философска основа, като поетическа образност, като жанр (хайку).

5. Сложна и разноредова е рецепцията на този западно-източен синтез както в колективния език на поколението като цяло, така и в поезията на отделни негови представители, където тези проявления са най-силни.

Например особеният contra-патос на интаза в тази поезия, на негативни състояния като умора, „чувство за бавно изчезване” (емблематични заглавия на Г. Рупчев), загуба, разпад, потъване, утаяване, бавност, забрава, нероденост, отказ от появяване – състояния, характеризиращи по фундаментален начин колективния език на поколението, пребиваване в антипространството на ониричното, на съня и халюцинацията, подчертаният инфантилизъм на колективния лирически Аз, неговата самоидентификация с малкото, крехкото, слабосилното... Цялостното жертвено самосъзнание на поколението, което в актуалнополитическия контекст на 80-те генерира определени политически смисли и е част от една езоповска стилистика...

Най-определени, философски осмислени и артикулирани са тези отражения на дзен в поезията на Вл. Левчев, например в стихосбирката „Кой сънува моя живот” (1983), едно от най-ярките, манифестни заглавия на поколението. Тук източната философия е самостоеен пласт. Тя на първо място е налице в основната поетическа материя на книгата и нейното смислово „вътрешно пространство”, едро формулирано в самото заглавие. От една страна, то е скрита парафраза на класическия дзен коан за учителя Соджи, който веднъж сънувал, че е пеперуда и на сутринта вече не бил сигурен дали е човек, сънувал, че е пеперуда, или е пеперуда, сънуваща, че е човек. От

друга страна обаче излъчва достатъчно ясни политически значения в актуалния контекст на късния соц и в духа на модерната „западна“ ангажираност с политическото – ясни въпреки, или по-скоро тъкмо чрез езоповската си отместеност, чрез преднамерения отказ от самия политически език на директна конфронтация. (Същият мотив за сънувания от някой друг живот на лирическият Аз е налице и в поезията на Д. Тонев и Зл. Златанов; а концептът на съня, на сънуването на живота определя поетиката на поколението като цяло.)

Но източният културно-философски пласт в книгата на Вл. Левчев тече и като паралелен разказ в бележките към основния поетически текст, изнесени в края на книгата. Стихотворенията са гъсто обрасли с културни отпратки към източната индийска, японска и китайска култура.

Впрочем, сам по себе си подобен маниер, непознат до този момент в родната поетическа практика, е белег на западния „висок“ модернизъм – онова смесване на собствено поетическо и собствено философско-научно, което Елиът активно въвежда – снабдяване на лирическият текст с „научни“ бележки, разшифроващи чрез мрежа от връзки културнофилософските основания на поетическото и вписващи го в един плътен рационалнонаучен контекст. Включително и пряко насочващи към източната философия. При Вл. Левчев тази практика си има своите биографични основания. Работейки в изд. „Народна култура“, той се изявява през 80-те и като активен преводач. Показателен за очертания по-горе разноредов синтез в поетиката на 80-те (между западно и източно, от една страна; между собствено поетическо и философско, от друга) е фактът, че Левчев е преводач както на поети като Т. С. Елиът и Алън Гинсбърг, така и на паметник като „Бхагавадгита“.

В не по-малка степен философия и поезия, източна култура и западна (контра)култура се сливат у Е. Сугарев. Директен екологичен патос бележи дълбоко най-ранната му поезия от 80-те, органично съчетан с радикална критика на консумативната и все по-бездуховна модерна западна цивилизация, при това артикулирано с езика на „класическия“ „висок“ авангард, чийто вещ познавач е Сугарев в качеството си на литературен теоретик и историк (цикълът „Арена“ в дебютната му книга „Обратното дърво“, 1989, който пряко се свързва с теоретическото му изследване върху българския литературен експресионизъм, 1988). Но силният екологичен патос в поезията на Сугарев през 80-те кореспондира и с факта, че по това време поетът е сред активистите на Независимо сдружение „Екогласност“, в чиято дейност екологичната кауза е пряко натоварена с политически цели.

От друга страна, впоследствие, през 90-те, Сугарев ще се утвърди като един от най-вещите познавачи на източната (китайска, индийска и японска) философия, както и като майстор на хайку в качеството си на поет.

б. И така, в езика на младата поезия на 80-те по сложен начин се наслагват и кръстосват разноредови – вертикални/домашни и хоризонтални/външни – въздействия.

От една страна – метафизичният рационализъм и интелектуализма на Априлската поезия, западна по своя вътрешен етос, в традицията на западния висок модернизъм. И на политическото в прекия смисъл на понятието, но и в широкия смисъл на *полити* като колективно пребиваване в обхвата на законовата регламентация и – в инструменталното.

Младата поезия на 80-те се обръща в хоризонтален план към традицията на западния англосаксонски модернизъм, наследявайки във вертикален и радикализирайки една тенденция на замяна на лиричния изказ с рационалния, започната от бащите „априлци“ през 60-те: К. Павлов, Л. Левчев, Ст. Цанев, Вл. Башев, както и техния ментор Цветан Стоянов, харизматичен гуру на „западничеството“ от края на 50-те и 60-те, активен преводач на Елиът.

От друга страна – лиризмът на тихата лирика, нейния усет към вътрешния живот на природата, към крехкото и малкото. Качества с мощен контракултурен и контра-западен потенциал, игнориращи/преодоляващи инструментализиращия логос на западната Модерност и водещи в противоположна посока – назад, надолу и навътре. Но и на Изток, макар и в един все още спонтанен, несъзнаван вид, *avant la lettre*. Тихата лирика акумулира опит, който тъкмо младата поезия на 80-те ще осмисли теоретично и философски като източен – ще го концептуализира през една дзен-философия и поетика.

Тези две домашни традиции в колективния език на младата поезия на 80-те са органично съединени и взаимопроникнати в единна поетико-философска система (която Вл. Левчев определя с понятието на Блай „дълбока образност“).

Поетите на 80-те са първото подчертано интелектуално поколение в българската поезия – в западния, картезиански смисъл на модернизма; именно то е, което трайно, литературноисторически преформатира езиковия модус на българската поезия от изповеден към рационален. И в същото време тъкмо те налагат една „източна“ – сетивна, подрационална – чувствителност към външната реалност на света, към конкретното и реалното, към крехкото, малкото, уязвимото, слабото. Езикът им се

оказва парадоксално раздвоен, положен между и във две различни поетико-философски светонагласи – западният англосаксонски модернизъм и източната дзен-сетивност. Колкото и да са противоположни сами по себе си, те навлизат едновременно, активно и трайно в българската поезия тъкмо през 80-те и посредством опита на това поколение.

Можем да обобщим, като очертаем следния трифазов модел: 1. Откриване на високия западен модернизъм от Елиъттов тип под знака на рационалното и философското (във вида, в който западната традиция го мисли). Това преформатиране на поетическия език има и своите преки значения в хоризонта на политико-идеологическата актуалност. 2. Но в същите параметри на „западното” се осъществява дълбинен поврат на Изток чрез асимилирани ефекти на самата западна контракултура през 50–70-те години – от западния Логос към собственото му анти в източната философия/духовност/култура, игнориране на „външния” потребителски прагматизъм за сметка на „вътрешното” дълбинно битие-природа; пребиваване в антизападните вътрешни пространства на едно спонтанно, наивно и предрационално битие, самоидентификация със слабото, крехкото, уязвимото. (В литературноисторически план тази диалектика асимилира опита на актуалните поетически езици в началото на 80-те – на Априлската поезия и тихата лирика.) 3. Едва след това, през западния културфилософски и поетологично-езиков опит, в права и насрещна перспектива, в хоризонтален (политически) и вертикален (езиков) план, чрез разтваряне към външни влияния, но и чрез домашния опит – едва след усвояване на този опосредствен опит и чрез него младата поезия на 80-те се обръща към източната философска и културна традиция, усвоява я пряко и непосредствено, чрез преки влияния и асимилации.

Така Изтокът прониква в българската поезия през 80-те по силно усложнен начин – от Запад и през контракултурния спазъм на самата модерна западна поезия/литература/култура. И едва след това погледът се насочва директно на Изток, като черпене от извора.

Тук допълнителна, спомагателна роля играят и някои социокултурни обстоятелства в българските реалности от края на 70-те и началото на 80-те, и по-специално ролята на Людмила Живкова и предприетото от нея разтваряне на българската култура към Далечния Изток, напр. мащабната програма „Николай Ръорих” и др. Макар и понякога на ръба на езотеричното и под знака на един особен културно-националистичен фундаментализъм, тези процеси имат важно значение за цялостното преформатиране на културно-идеологическото поле в страната, при това на

различни равнища. На една повърхностно, политическо равнище се забелязва преобръщане по оста от Изток на Запад: преодоляване на васалното верноподаничество спрямо Кремъл и разтваряне към Запада. Но в дълбинен, вертикален културно-цивилизационен план разтварянето е по-скоро на Изток, към културите на Индия, Япония, Китай. – Но тук се случва поредното превъртане, поредната релативизация между равнищата на сюжета: пътищата към Изтока вървят и по заобиколен начин, чрез „вертикално” слизание надолу към тракийското орфическо наследство, реабилитирано от Л. Живкова като основен духовно-културен генотип на нацията.

References

Levchev, Vl. 1987. Poeti bez knigi i knigi bez poeti: Edno mnenie. - Plamak, № 10, s. 131-139.

Levchev, Vl. (sast.), 2010: Poslednite (12 poeti ot 80-te). Antologiya. S.: Siela.

Nicolchina, M. 1994. Zabutanoto pokolenie.- Literaturnen vestnik, № 41, 21-27.11.1994, s. 8-9.